

værdigt er det at se, hvorledes den svenske kirke uden at opbygge et kostbart skolevæsen havde tilstrækkelig autoritet til at få indgivet befolkningen elementære læsekundskaber allerede tidligt i det 18. århundrede – vi ved desværre ikke, om forholdene var lige så gunstige i Danmark.

Bogens andet hovedtema, læse- og skrivekundskabernes betydning for den sociale og økonomiske udvikling, er i højere grad behandlet i form af teoretiske overvejelser, der er inspireret af den skepsis, man i de senere år har kunnet finde hos nogle forskere med hensyn til nytten af generelle masseundervisningsprogrammer i u-lande. De erfaringer, man kan få fra den historiske udvikling, forekommer målt ud fra bogens empiriske afsnit ikke særligt entydige. England havde mange analfabeter under den industrielle revolution, og i Sverige kom en stærk økonomisk vækst først i gang relativt sent på trods af udbredte læsekundskaber.

Undervisningens indvirkning på den sociale og økonomiske udvikling må nok snarere spores i ændringer i mentalitet på langt sigt, og frem for alt må en analyse af disse sammenhænge kræve en opdeling på forskellige typer af undervisning, f.eks. kræver det højst et minimum af læse- og skrivekundskaber at gennemføre en elementær faglig uddannelse, men en sådan uddannelse kan godt tænkes at have en væsentlig indflydelse på produktiviteten. Sådanne aspekter er antydnet, men er kun sporadisk behandlet i bogen.

Hans Chr. Johansen

Brynjulf Alver: Dag og merke. Folkeleg tidsregning og merkedagstradisjon. 2. udg. Oslo-Bergen-Tromsø, Universitetsforlaget 1981. 187 s., ill. N.kr. 93.

Brynjulf Alvers bog er en andenudgave (den første kom 1970); en egentlig anmeldelse ville derfor ikke være fair. Den væsentligste fornyelse ligger i, at den nye udgave indeholder et – ofte meget detaljeret – eksempel materiale fra norsk mundtlig kalendertradition således, at den vil kunne benyttes som håndbog til erstatning af ældre værker (Nils Lid, Knut Liestøl). Brynjulf Alver har kun sjældent forsøgt udsyn til andre folkelige kalendertraditioner – en indgang, som nok kunne have socialhistorisk interesse – men bogen hæver sig højt over kuriositeternes sfære. Dens force og charme ligger i forfatterens meget stærke understregning af den folkelige kalendertraditions nære tilknytning til klima, produktionsforhold og den årlige arbejdsrytme i Norge.

E. Ladewig Petersen

Ostmitteleuropa. Berichte und Forschungen. Udgivet af U. Haustein, G. W. Strobel og G. Wagner. Stuttgart, Klett-Cotta, 1981. 544 s. 314 kr.

Festskriftet til professor, dr. Gotthold Rhode, den kendte direktør for Institut für Osteuropäische Geschichte ved Mainz Universitet, har det tilfælles med andre festskrifter, at det udgør en højst blandet forretning. Indholdet strækker sig fra oversigtsartikler til detaljerede kildestudier, og spander sig i tid fra det 9. til det 20. århundrede. Festskriftet afspejler ikke blot uundgåelige forskelle i tilgang og perspektiv hos de forskellige bidragsydere – alle er specialister i øst- og sydøsteuropæisk historie – men også den store bredde i interessefeltet inden for både politik og kultur.